

SATTA-VISUDDHI
DE ZEVEN ZUIVERINGEN

Guy Eugène DUBOIS is eveneens de auteur van:

ATTHAKAVAGGA—*De Vrede van de Boeddha*

VIPASSANA BHAVANA—*Inzichtmeditatie*

DHAMMAPADA—*Het Pad van Waarheid*

DHAMMA—*Overdenkingen bij een Ultieme Werkelijkheid*

PARAYANAVAGGA—*De Weg naar de Andere Oever*

KHAGGAVISANA-SUTTA

WOORDEN VAN WIJSHEID—*De Dhammapada Zonder Exegese*

ITIVUTTAKA—*Zo is het Gezegd*

KHUDDAKAPATHA—*Korte Passages*

YATRA NAAR MAJJHIMADESA—*Een Pelgrimsreis naar het Middenland*

SATTA-VISUDDHI
DE ZEVEN ZUIVERINGEN

Guy Eugène DUBOIS

dhammabooks

*‘Sabbadanam Dhammadanam jinati’—
De gift van Dhamma is de grootste gift’
(Dhammapada, Gatha #354).*

Overeenkomstig deze uitspraak van de *Bhagavat*
lijkt het vermarkten van Boeddha’s wijsheid
mij onheus en infaam.

Op dit boek rust derhalve géén copyright.

Wars van élk economisch motief mag het
gereproduceerd en verspreid worden
op álle mogelijke dragers
—electronisch, mechanisch, fotokopieën,
opnamen of op enige andere wijze—
zónder mijn toestemming.

D/2019/Guy Eugène Dubois, uitgever
Koninklijke Prinslaan 3/101 - 8670 Koksijde (Belgium)
gdubois.dhammabooks@gmail.com

Tweede druk - gereviseerde en aangepaste tekst
Coverfoto, Vormgeving, Prepress & Design: GD
Gezet in Helvetica Neue & Times New Roman
Papier: Biotop crème FSC
Druk- en bindwerk: Brave New Books, Rotterdam, Nederland

ISBN: 9789402192162

• *This is to be done by one skilled in aims
Who wants to break through to the state of peace:
be capable, upright, and straightforward,
easy to instruct, gentle, and not conceited,
content and easy to support,
with few duties, living lightly,
with peaceful faculties, masterful,
modest, and no greed for supporters* •

INHOUD

DEEL I	11
VOORWOORD & AANWIJZING	13
HET 'DOEL' VAN DE SATTA-VISUDDHI	19
DE VISUDDHIMAGGA	25
DEEL II	27
SATTA-VISUDDHI & SOLANA NANA	29
I. RATHAVINITA-SUTTA	31
II. ALGEMENE ANALYSE	37
III. OVERZICHT VAN DE SATTA-VISUDDHI	41
[1.] SILA-VISUDDHI	43
[1.1] Precepten	46
[1.2] Het Bewaken van de Zintuigpoorten	53
[1.3] Zuiver Levensonderhoud	58
[1.4] Juiste Houding t.o.v. Materiële Goederen	61
[2.] CITTA-VISUDDHI	63
[2.1] Panca Nivarana	66
[2.1.1] Situering van de Vijf Hindernissen	69
[2.1.2] Oorsprong van de Vijf Hindernissen	75
[2.1.3] Tijdelijke en definitieve vernietiging	77
[2.1.4] Analyse van de Vijf Hindernissen	81
[2.1.5] Opruiming van de Vijf Hindernissen	97
[2.1.6] Conclusie over de Vijf Hindernissen	98
[2.1.7] De Brahmaviharas	99
[2.1.8] De Jhananga's	129
[2.1.9] De jhananga's van de jhanas	134
[2.2] Jhanas	136
[2.2.1] Samatha bhavana en de Vijf Hindernissen	136
[2.2.2] Soorten van samadhi	145
[2.2.3] Plaats van samadhi in de Dhamma	147
[2.2.4] De Jhanas—meditatieve absorpties	161
[2.2.4.1] de eerste jhana (pathamajhana)	170
[2.2.4.2] De tweede jhana (dutiyaajhana)	183
[2.2.4.3] De derde jhana (tatiyaajhana)	186
[2.2.4.4] De vierde jhana (catutthajhana)	190

[2.2.4.5] De vijfde jhana (akasanancayatana)	195
[2.2.4.6] De zesde jhana (vinnanancayatana)	198
[2.2.4.7] De zevende jhana (akincannayatana)	199
[2.2.4.8] De achtste jhana (nasannayatana)	200
[2.2.5] Persoonlijke beoefening van de jhanas	203
[2.3] Satipatthana vipassana bhavana	210
[3.] DITTHI-VISUDDHI	217
[4.] KANKHA-VITARANA-VISUDDHI	227
[5.] MAGGAMAGGA-NANA-DASSANA-VISUDDHI	229
[6.] PATIPADA-NANA-DASSANA-VISUDDHI	239
[7.] NANA-DASSANA-VISUDDHI	253
DEEL III	263
EPILOOG	265
NASCHRIFT	267
BIBLIOGRAFIE	271
VOETNOTEN	279

DEEL I

VOORWOORD & AANWIJZING

Zelfrealisatie ¹ betekent voor de *yogi* ² zijn tweede geboorte. Zelfrealisatie is de *genesis* die hij *zélf* verwezenlijkt heeft. Het vormt zijn *Yajnopavita*—zijn heilige koord. ³

Het is *zijn* filiatie die ontstaat uit inzicht in *leegte*—de antithese van zijn fysieke herkomst die *dualiteit* tot grondslag heeft.

Zelfrealisatie is de bloei die de *yogi zélf* waarmaakt—zijn individuele ontbolstering tot *homo novus*. ⁴

Deze zelfrealisatie staat haaks op alles wat bestendigheid, vastheid en zekerheid tot *credo* proclameert. Zijn zelfgekliefde bouwsteen past emfatisch *niet* in deze door anderen ontworpen tempel.

Yogi's zelfrealisatie staat rechtstandig op de Mainstream en loodrecht op *das gesundes Volksempfinden*; Huisje-Tuintje; het Grote Gelijk; Manipulatie; Openbare Omroep; de Nationale Bank; Surimi; Conditionering; Religie; Economie; Politiek; Arrogante Betutteling; Bureaucratische Regelneverij; Ambtenarij; Journalistieke Schrijvelarij...⁵—deze ‘politiek correcte’ Oceaan zonder Zout, van *doen-alsof* en *overal-en-nergens* voor verantwoordelijk zijn; van stereotiepe vastheid van *de wieg-tot-in-de-kist* die énkél goed is om je kost te verdienen, maar die het bestaan hoegenaamd niet de moeite waard maakt om geleefd te worden...

Illusies? Té zwak geformuleerd. Concreter én duidelijker: vastigheid is een dikke, vétte leugen: alles wat vast en onveranderlijk *lijkt*, is in werkelijkheid volop in beweging: een onophoudelijk *proces* van vergankelijkheid; onvrede en zelfloosheid. *Anicca. Dukkha. Anatta.*

Die onbestaande vastigheid is er echter op alle manieren ingedramd. Met voldragen overtuiging. Meegegeven met de moedermelk.

Wanneer de leugen maar dikwijls genoeg herhaald wordt, wordt het uiteindelijk waarheid. Dé Waarheid. In de Dogma's van de Vermeende Vastigheid worden de Oerleugens van de Maatschappij vakkundig gekanaliseerd ⁶... zoals de *Mumonkan* ⁷ ons reeds in de 13de eeuw GTR voorhield.

• *Van de grote heersers wisten de onderdanen nagenoeg niet dat ze bestonden. De grote heersers zelf wisten nauwelijks dat ze bestonden. Noch wisten ze of hun onderdanen wel bestonden. Noch wisten ze wie heerste over wie. Nooit meenden ze enige verdienste verworven, enig werk volvoerd te hebben. Nooit waren ze bedachtzaam of onbedachtzaam. Nooit waren hun woorden of daden kostbaar. Wat ze ook deden, ze deden maar wat, en dat zeiden ze ook, en ook hun niet doen deden ze niet. Wat ze ook zeiden, ze zeiden maar wat, en dat zeiden ze ook, en ook hun zwijgen zei ze niets.* ♣ ⁸

... De *yogi*, die de tweede geboorte in zichzelf realiseert, *wéét echter* dat niets permanent is. *Nada*. Hij *ziet* en *wéét*—*janami passami*—dat alle kunstig gedebei-

teerde en georchestreerde Vaste Waarden—*‘the everyday perception of reality’*⁹—begoochelingen zijn. *Fata morgana’s* op drijfzand gebouwd. *Doctors honoris causa*. Gebakken Lucht. *Hot air*.

De *yogi* ziet en wéét: *nothing, absolutely nothing, is permanent*.

De tweede geboorte is het antoniem van vastigheid. Zelfverwerkelijking is *Leegte*—*yogi’s* oorspronkelijke natuur.

Leegte: een vergankelijk en steeds wijzigend *proces* als een spontane en open manifestatie, voortspruitend uit ontelbare oorzaken (*hetus*) en *dito* voorwaarden (*paccayas*). Vrij van onwetendheid. Vrij van verlangen. Vrij van afkeer. *Puur*.

Een continu *proces* zónder enig fulminerend ‘*ik*’—een onbegrensde ruimte zónder identificatie, in volkomen acceptatie. De *yogi* beseft: *‘dingen ontstaan en vergaan, maar dát ben ik niet’*.

De herboren *yogi* is die ruimte—*‘die niet te omvademen ruimte, waarin zich niets bevindt’*¹⁰—maar *waarin* die dingen ontstaan en vergaan. Door zijn aandacht (*sati*) én zijn gelijkmoedigheid (*upekkha*) wordt hij één met die open ruimte van gewaarzijn.¹¹

Eén met dit voortschrijdend *proces* *‘where a being is not to be found, because nothing lasts long enough to be called “self”: physical sensations; feelings; perceptions; mental formations; and consciousness... arising and passing away each moment...’* (Joseph Goldstein).

De eeuwigheid spreidt haar vleugels uit voor de *yogi* die dit inzicht verwerft in een verheven moment.

Yogi’s geboorte en wedergeboorte als elkaars antipoden. Van Vastigheid naar *Leegte*: een complete *metamorfose*, waar de geconditioneerde lineaire destinatie—van geboorte naar dood—zich transformeert tot een continu cyclisch *proces* van ontstaan en vergaan.

Velen lopen deze hoogst persoonlijke transformatie mis. Ze doorlopen slaafs hun *samsarische* bestaan, zonder ooit één sprankel van de enorme potentialiteit¹² te ontwaren die tot zelfrealisatie voert.

Dhammapada:¹³

• *Slechts weinigen bereiken de Andere Oever. De meesten schuifelen slechts op en neer langs deze waterkant.* •

Hun Verlichtingszaad—*tathagatagarbha*—nochtans in ieder overvloedig aanwezig, komt nooit tot ontwikkeling. Hun zaad valt op een steenrots.¹⁴

Ze komen hun maatschappelijke programmatie én conditionering nooit te boven. Ze komen nooit tot de vaststelling dat hun zintuigen—héél bewust en héél moedwillig!—op de verkeerde objecten gericht werden, zodat er zich, in hen, een fictieve, illusoire wereld kon vormen.

Zij zijn—wat Martin Heidegger—‘*verfallen am Man*’ noemt: ¹⁵ hun subject is niet het ‘*ik*’, niet het ‘*zelf*’, maar het ‘*men*’. Zij genieten zoals ‘*men*’ dat doet; zij haten zoals ‘*men*’ dat doet; zij lezen, zien en (ver)oordelen zoals ‘*men*’ dat doet. Zij vinden ‘goed’ wat ‘*men*’ goed vindt en ervaren als ‘schokkend’ wat ‘*men*’ schokkend’ vindt. Zij zijn politiek correct omdat ‘*men*’ politiek correct is.

Ze leven in de waan dat ze uit vrije wil beslissingen nemen, maar in realiteit wordt hun denken, spreken en handelen volledig bepaald door wat ‘*men*’ denkt. Ze zijn bewusteloos geconditioneerd. Ze zijn door opvoeding; door geloof; door onderwijs; door cultuur; door carrière; door media... amorf gemanipuleerd... Spiritueel dood.

Slachthuisdieren. Plofkippen. Kiloknallers.

Zelfverwerkelijking zal *nooit* aan hen besteed zijn..., hoe intellectueel ontwikkeld ze ook mogen ogen; hoeveel universitaire diploma’s ze ook hebben vergaard (als dit al enige maatstaf zou vormen voor *wat-dan-ook*...); hoeveel ‘onderverinding’ ze als ervaringsdeskundige ook menen te kunnen/mogen tentoon spreiden... *It’s all in vain*.

Nochtans is deze astrante blindheid voor Zelfverwerkelijking een hoogst persoonlijke keuze. Of toch niet? *Sheryl Sandberg* parafraserend: ‘*Can we change what we are not aware of?*’ Maar vormt dit enig excuus om de ogen blijvend te sluiten? Is dit een voorwendsel om niet te kijken?

Nochtans is, zoals *Jean-Paul Sartre* ooit sarcastisch opmerkte, het belangrijkste *niet* datgene wat er van ons gemaakt is, maar wat we *zélf* doen met datgene wat men van ons gemaakt heeft.

Bevrijding—het realiseren van vrijheid en innerlijke vrede temidden van de voortdurende cyclus van geboorte, veroudering, ziekte en dood—krijgt de *yogi* niet gratis. Bevrijding moet hij *zélf* verdienen. Door *dhammavicaya*—dissecterend forensisch onderzoek van alle fenomenen. Vrij Onderzoek *pur sang*. Dit behelst: Vrij Onderzoek van het Vrij Onderzoek van het Vrij Onderzoek, al was het maar om te verhinderen dat Vrij Onderzoek een sectair, dogmatisch geloof zou worden. ¹⁶

Khenpo Tsültrim Gyamtso: ¹⁷

• *We can examine any philosophical, religious, or spiritual tradition to see what role it gives to the path of faith and what role to the path of reasoning.*

In a tradition where the path of faith is foremost, a practitioner first believes in the authenticity of that tradition’s exponent or teacher. As a result of that faith in the teacher, one believes the teacher’s words. In those traditions, the teacher is most important.

In contrast, in a tradition that emphasizes the path of reasoning, the actual teachings that are given are more important than whoever the individual teacher may be.

People who follow this path use their own intelligence to examine a teacher's explanations. In the course of one's examination, one asks: "Are these teachings really an antidote for my suffering? Do they help to relieve the disturbing emotions I experience? Do they help me to clear away my confusion?" If one intelligently examines the teachings and answers these questions in the affirmative, then one will believe in the teachings and hold their exponent in high regard. Thus, gaining confidence in the teachings (and, as a result of that, gaining faith in the teacher) is the path of reasoning.

The Buddha emphasized the importance of this path of reasoning, this intelligent examination of what is being taught. He told his students that their level of faith in his teachings and in him should be a product of their own critical analysis of his words.

He said that if they analyzed and found his teachings beneficial, they should practice them, and if not, they should leave them aside.

In this way, people who listened to his teachings should be like a merchant buying gold: Gold merchants do not merely accept the seller's praise of his goods; rather, they use a variety of methods to examine the quality of the merchandise before they make their purchase decision.

Similarly, the Buddha said, do not accept my teachings out of faith in me, but rather out of your own confidence in my words—confidence that you have reached as a result of your own intelligent analysis. ♪

Twijfel is de bron van alle wijsheid: hoe méér je twijfelt—d.i. hoe méér je aan Vrij Onderzoek doet—hoe mysterieuzer alles wordt, en hoe helderder *niet-weten* aan de horizon gloort. In de grootste twijfel dient zich de ongrijpbare werkelijkheid aan. Twijfel baart vrije geesten [geloof creëert dociele zielen].

Niet-weten en *niet-doen* als paradigma voor uiteindelijke bevrijding.

Niet-weten impliceert het resoluut afwijzen van *é*lk denkpatroon dat twijfel uitbant. Ja-knikken behoort niet tot dit *credo*. Enkel door je niet te laten knechten en slechts te buigen voor je eigen oorspronkelijke natuur kan je de *Leviathan* de baas blijven!

Dhamma is de niet-weten geest: we hebben geen antwoord en alles blijft open, zonder invulling. Woorden schieten blijvend tekort, maar we plooiën *niet*.

Niet-doen is getuige zijn. Handelen door niet te handelen. *Wu Wei*. Spontaan handelen—'completely content to be doing what you are doing' (Noah Levine). Getuige zijn *z*onder enige persoonlijke identificatie met wat gebeurt.

Loslaten, zonder oordeel of mening, zonder verhaal, zonder drama of projectie. Zonder enig franje.

Zonder identificatie met dat illusoire, zintuiglijke 'ik' wordt de *yogi* uiteindelijk Meester van het Leven; wordt hij één met *leegte*, wordt hij één met het eeuwige proces van ontstaan en vergaan; met de multidimensionale, maar harmonieuze, niet-gekanaliseerde *flow* van het bestaan—zijn oorspronkelijke natuur.

Zijn tweede geboorte. *Yajnopavita*—zijn heilige koord, die hem verbindt met Leegte; met het Ongeborene; met het Doodloze...

Die tweede geboorte is zijn oorspronkelijk gezicht.

De *yogi* die zijn oorspronkelijke aard ziet is een Boeddha. Wie dit *niet* ziet is en blijft een sterveling.

Voor de *yogi* die niet langer als een *Ahasverus*¹⁸ rusteloos én eindeloos over de wereld wil blijven dwalen wijst de *satta-visuddhi* de weg...

En tenslotte: voor de goede orde; voor mijn gemoedsrust én als doekje voor het bloeden—hierbij onderstaande paragrafen, die stilaan standaardformules worden in de prologen van mijn boeken:

Ik ben *géén* Ziener: alle hier beschreven ideeën zijn geuit door tal van leraren in diverse tradities en lineages. In *gassho* buig ik voor hún diepe inzicht en vorder dan ook niet de minste persoonlijke verdienste voor deze tekst.

In deze context moet het de lezer volkomen duidelijk zijn, dat alle onduidelijkheden, vergissingen, fouten en ongerijmdheden, die in dit boek opduiken, énkél en uitsluitend te wijten zijn aan mijn onkunde; aan mijn verkeerde woorden zinskeuze; aan mijn persoonlijke én interpretatieve onwetendheid (*moha*); en uiteraard aan mijn *kamma*, het rechtstreekse gevolg van mijn zintuiglijke verlangens (*lobha*) en aversies (*dosa*).

Laat je eventuele ergernis over mijn mogelijk falen echter de immense gloed — *the mind like fire unbound*'—van de *Dhamma*¹⁹ niet infecteren.

Wat de vele toelichtingen en voetnoten betreft: ze zijn énkél bedoeld om een hulpvaardig kader te bieden en mogelijke verwarring te elimineren. Ik hoop dat dit de lectuur van dit boek enigszins faciliteert.

Uiteraard spreekt het verder voor zich dat alle gebruikte citaten—en het zijn er héél wat—geen enkele afbreuk doen aan het normale, vigerende, *copyright*. Moge de minutieuze bronvermelding, die ik doorheen de tekst strikt heb aangehouden, voor alle geciteerde auteurs het ultieme zoenoffer zijn.

Bij de tweede druk heb ik rekening gehouden met een aantal terechte vragen en opmerkingen. Zo heb ik getracht om enkele onduidelijke omschrijvingen op een andere manier te verwoorden. Ook heb ik een aantal citaten uit de basistekst weggehaald en toegevoegd aan de voetnoten. Om alzo het strakke 'format' dat de *satta-visuddhi* beheerst beter tot zijn recht te laten komen, zonder echter afbreuk te doen aan de bronnen die ik geraadpleegd heb.

Guy Eugène Dubois
Koksijde, juni 2019

HET 'DOEL' VAN DE SATTAVISUDDHI

Het 'doel' van de *satta-visuddhi* is het bereiken van Verlichting.

Maar wat is de betekenis van dit begrip? Wat is verlichting? Wáár moet de *yogi* de blik wenden? Wáár ligt de Graal? Wát is het doel van de Queeste?

'Verlichting' kan gedefinieerd worden als: Zelfrealisatie - Ontwaken - *Nibbana* (*Pali*) - *Nirvana* (*Sanskriet*) - *Satori* (*Japans*) - *Kensho* (*Japans*).

'Verlichting' is persoonlijke realisatie; het zien van de eigen aard; worden wie je bent; 'je oorspronkelijke gezicht' ervaren...

In de geschriften van de *Buddha Dhamma* ²⁰ wordt zo goed als nooit gesproken over wat precies 'Verlichting' inhoudt. Het begrip behoort duidelijk niet tot het zintuiglijk arsenaal. Bijgevolg is het ook onmogelijk in woorden te vatten.

Waar deze zoektocht uiteindelijk over gaat is het experiëntieel [ervaringsgericht] *zien én kennen* (*janami passami*) van de werkelijkheid zoals ze *is*. Dit impliceert een plots én niet omkeerbaar inzicht in de waarheid. In het *Pali*: ²¹ *Yatha bhuta nana dassana*.

'Verlichting' is de natuurlijke toestand *zien én kennen*—de situatie waarin het illusoire, geconditioneerde, subjectieve, zelf-opgebouwde 'ik'-besef vernietigd wordt [al is het maar voor even]—en waardoor de *yogi* het inzicht *ervaart* dat er geen enkele scheiding bestaat tussen hemzelf en de waarheid waarnaar hij op zoek is. Die éne flits van inzicht is voldoende om bij de *yogi* een permanente revolutie te ontketenen.

Dit *proces* van persoonlijke realisatie moet derhalve vooral *niet* gezien worden als een evolutie waarbij de *yogi* zich, voortschrijdend, *beter-en-beter* in zijn vel gaat voelen.

Het is vooral een leerproces: een *proces* waarbij de *yogi* leert álle verschijnselen—in de eerste plaats zichzelf—eerlijk, zuiver, werkelijk en waarheidsgetrouw te bekijken. Van moment-tot-moment. En dan beseft de *yogi* vlug dat men hem zowat álles geleerd heeft, maar niet *dít*. Nochtans zal hij 'dít' vergeten deel héél snel als het meest wezenlijke beschouwen.

Door dit proces komt hij—langzaamaan, maar niet minder aangrijpend—in een realiteit terecht die absoluut niet strookt met diegene waarmee hij werd opgevoed en waarop hij finaal zijn leven heeft gefundeerd. Zo lijkt het wel of zijn hele leven op leem gebouwd is.

Verder persoonlijk onderzoek zal hem dat ook bevestigen. Zelfrealisatie is voor ékke *yogi* dus best een behoorlijk moeilijke noot om kraken.

Het uiteindelijke 'doel' van de *yogi*—dat bij nadere beschouwing géén doel zal zijn—is Zelfrealisatie. *Nibbana*.

Nibbana bezit géén kenmerken die gemeenschappelijk zijn met de zintuiglijke verschijnselen; d.i. *nibbana* is niet onderhevig aan *anicca*; *dukkha* en *anatta*.²² *Nibbana* bezit specifieke, eigen kenmerken, namelijk: bestendigheid (*nicca*); eeuwigheid; niet-lijden; vreugde; innerlijke vrede en gelukzaligheid.

Nibbana maakt een einde aan het lijden (*dukkha*)—een uiterst vervelende en uiteindelijk verwoestende eigenschap, die centraal staat in het bestaan van alle levende wezens.

Wat omvat dit 'lijden'?²³

• *Geboorte is lijden; aftakeling is lijden; de dood is lijden; verdriet, ge-weeklaag, pijn, smart en wanhoop zijn lijden; niet krijgen wat je graag wilt hebben is lijden; kortom, de vijf groepen*²⁴ *waaruit het bestaan is opgebouwd zijn lijden.* •

Het éne dat de Boeddha—steeds maar weer—voorhield was, dat het leven lijden was (*dukkha sacca*); dat de oorzaak van het lijden verlangen was (*samudaya sacca*); dat er een uitweg bestond uit dit lijden (*nirodha sacca*) én dat er een pad was dat leidde tot de beëindiging van het lijden (*magga sacca*).

Dit zijn de Vier Nobele Waarheden (*cattari ariya saccani*).

Dit is, *in a nutshell*, alles wat hij nastreefde. En het enige dat hij in zijn 45 jaar durende prediking rigoreus voor ogen hield. *Mutatis mutandis* is dit dan ook het éne dat de *yogi* moet begrijpen en tot inzicht brengen.

De Boeddha 'zag' dat bevrijding uit dit lijden slechts mogelijk was door het ontwikkelen van innerlijke vrede, d.i. door het uitroeien van verlangen (*alobha*), van afkeer (*adosa*) en van onwetendheid (*amoha*).

Deze bevrijding uit het lijden noemde hij *nibbana*:²⁵

•... *That dimension where there is neither earth, nor water, nor fire, nor wind; neither dimension of the infinitude of space, nor dimension of the infinitude of consciousness, nor dimension of nothingness, nor dimension of neither perception nor non-perception; neither this world, nor the next world, nor sun, nor moon.*

And there, I say, there is neither coming, nor going, nor stasis, neither passing away nor arising: without stance, without foundation, without support. This, just this, is the end of dukkha. •

Zelfrealisatie is experiëntieel *kennen* en *wéten*. Het verwerven van diep inzicht in de wáre aard van de dingen. *Gnosis*.

Hierbij een poging tot enige verbale *duiding*.

Zelfrealisatie: het verwezenlijken van wat diep in ons verborgen ligt. *Worden* wie we in werkelijkheid *zijn*; *niet* zoals we geprogrammeerd én gemanipuleerd werden. *'Behave as if you are the first here'* (*Osho*). De moed om jezelf te zijn. Vrij te zijn in *élk* moment. En van *moment-tot-moment*.

Worden wie we in werkelijkheid zijn—ons oorspronkelijk gezicht zien.

Dit oorspronkelijk gezicht, deze natuurlijke gesteldheid, is datgene wat we altijd al waren, maar nooit *herkend* hebben. Deze oorspronkelijke natuur is wat alle Boeddhas als leidraad namen om een einde te maken aan de ellende van dit bestaan. Om deze oorspronkelijke natuur te realiseren moeten we leren *kijken*—*inzicht* verwerven.

Wanneer de *yogi* naar de wáre aard van de dingen kijkt, zal hem alles duidelijk worden—*'to learn about pine trees, go to the pine tree; to learn of the bamboo, study bamboo'* (*Basho*). Maar men heeft hem nooit geleerd te kijken naar de wáre aard van de dingen...

Inzicht—aandachtig *kijken*—ontsluiert de ware natuur van de *yogi*.

Deze herkenning van de oorspronkelijke natuur [Boeddhanatuur] is een ankerpunt in alle stromingen van de *dhama*. Van *Theravada* over *Mahayana* naar *Vajrayana* en *Navayana*.²⁶

Marc Wenselaers:²⁷

• *Verlichting is de natuurlijke staat. De oorspronkelijke staat. De onschuldige staat van bewustzijn. Vrij van de beweging van gedachten. Onbesmet door de controle of manipulatie van het denken.* •

Waar komt het *de facto* op neer? De *yogi* moet leren in te zien dat alles verschijnt in *leegte*, volmaakt transparant en even open als de oneindige kosmische ruimte. Dit is het herkennen dat de aard van alles *creatieve vibrerende energie* is en dat alles op elkaar inwerkt en in *voortdurende verandering* is, zodat de manifestaties die hieruit voortkomen van een *oneindige en steeds veranderende diversiteit* zijn. Een *flow* van ontstaan en vergaan. Een *proces*. Een *flux*. Zonder één nanoseconde van vastigheid...

Elke *identificatie* met deze [zich van moment-op-moment wijzigende] manifestaties leidt bijgevolg tot onrust, angst en verwarring. Door je te willen identificeren, met iets wat constant wijzigt, grijp je overal dwars doorheen. *Dukkha*.

Ons denken creëert permanent ellende omdat het *niet* accordeert met de realiteit van de fenomenen. Het 'wringt' tussen beide; het loopt niet synchroon. *Dukkha*.

Ons denken kan énkél dromen over de *toekomst* én piekeren over het *verleden*. Dromen komen nooit uit en het gepieker over wat zich vroeger ooit heeft afgespeeld is pure *Hineininterpretierung*. Beide kunnen nooit de lakmoesproef doorstaan wanneer ze *oog-in-oog* met de werkelijkheid geplaatst worden.

Het zijn simpelweg leugens. Misleiding.

In het *heden* verkrampt ons denken. Terwijl dit heden juist het éniige moment en de éniige plaats is waarin we wérkelijk leven—het snijpunt waar tijd, plaats en ruimte elkaar kruisen. Ons Omega-punt.

Slechts wanneer we ons denken [kunnen/willen] *loslaten*, verdwijnen al die separaat gecreëerde droomwerelden; verzwinden de objecten en bijgevolg ook het denkende subject. Want dit *loslaten* is zowaar het spiegelbeeld van datgene waarmee we constant bezig zijn, namelijk: werken; reizen; sporten..., om hierdoor te kunnen ‘vergeten’ wat we ooit vroeger hebben meegemaakt.

Eihei Dogen:

• *To study the way of enlightenment is to study the self. To study the self is to forget the self. To forget the self is to be actualized by myriad things.* •

Wanneer we erin slagen ons denken los te laten—op *dát* gezegende moment—wordt alles één: *stroomt* alles; *vibreert* alles; *pulseert* alles. Dán is er slechts *leegte* (*sunnata*); een open helderheid... Ruimte.

Denken is een *functie*; *denken* is géén synoniem voor *zijn*. Van *denken* wordt je niet *wijs*. *Wijsheid* kan énkél ontstaan wanneer er *géén-denken* is—ook al kan onze manke, geconditioneerde [geperverteerde] psycho-fysische structuur dit slechts voor enkele seconden realiseren.

Op *dát* moment *zónder* denken—*hishiryo*—komt de *yogi* in de nabijheid van waar hij uiteindelijk moet *uitkomen*, namelijk *worden* wie hij uiteindelijk *is*.²⁸ Dit is zelfrealisatie. Zelf-realisaatie!

Om tot zelfverwerkelijking te komen heb je géén god²⁹ nodig—géén schepper, géén hoogste volmaaktheid, die alles tot creatie brengt.

Integendeel: de werkelijkheid onthult zich juist door het loslaten van het zelf én door het diepe inzicht in de eenheid van alle dingen. Voor échte bevrijding vormt elke god een *duale* belemmering!³⁰

De Zelfrealisatie die uit *Dhamma* voortspuit is er één *zónder* schepper, *zónder* god, *zónder* opperbouwmeester. Volkomen conform het adagium ‘*geen god, geen meester*’/‘*niemands meester; niemands knecht*’.

Voor wie niet gelooft in een superwezen, valt er immers geen situatie te bemeeisteren; verstaat schuld-en-boete zich als een anachronistisch gedrocht; bestaat er geen vluchtweg; is er geen *safe house* om naartoe te rennen. *All is in vain*.

Wie deel uitmaakt van de feiten, wordt er nooit door ingehaald. *Siddhanta*. Slechts *dán* heb je verlichting; heb je realisatie bereikt; slechts *dan* ben je in harmonie met *Dhamma*; slechts *dan* ben je in harmonie met alles; ben je *leeg*.

In zijn normale hoedanigheid en zijn door-de-weekse habitat, is de mens vergiftigd door zijn zintuiglijke ervaringen. Van zodra de *yogi* echter ‘*kennis en inzicht*’ verwerft in de wáre aard van zijn ervaringen (*sabhava lakkhana*), versobert de beoefenaar: is hij voldaan van de ‘geneugten’ die de zintuiglijke ervaringen hem geven en verliest hij er zijn belangstelling voor. De hele zintuiglijke wereld vermoeit hem. Hij beseft dat verlangen naar zintuiglijke ervaringen hem tot een bedelaar maakt. Maar ook dat het loslaten van verlangen hem tot bevrijding voert. *Vimutti*.

De *yogi* die experiëntieel inzicht verwerft door te *ervaren* dat alles slechts een voortdurend *proces* is van ontstaan en vergaan—en alzo de conceptuele illusie van de werkelijkheid overstijgt van leven en dood; van licht en duisternis; van oorlog en vrede; van *samsara* en *nibbana*; van Boeddha en *Mara*—is klaar om tot zelfrealisatie te komen.

Niet in een verre toekomst [de populaire goocheltruuk van de monotheïstische slavenreligies!—*horresco referens*], maar in het NU.

Stephen Levine:³¹

• *Only the direct experience of what is occurring in each moment brings us to a full understanding of the truth.* •

Om dit innerlijke ‘*zelf*’ te ontdekken [jezelf te *kennen*!] heb je *geen* zintuigen nodig. Méér: je zintuigen zijn volkomen onbruikbaar en zelfs compleet contra-productief.

In zelfrealisatie spelen de zintuigen geen enkele rol; ze zijn énkél van belang én dienstig in relatie tot de buitenwereld.

Zintuigen vormen slechts een *medium* tussen het subject [het ‘*ik*’] en het object. Hierdoor zijn alle zintuiglijke ervaringen *indirect*, hetgeen de betrouwbaarheid ervan danig *dubieus* maakt. Alle materiële kennis is indirect.

Zelfrealisatie daarentegen is een *directe* ervaring omdat ze compleet *voorbij* deze onbetrouwbare zintuigen gaat.

Bij zelfrealisatie ontbreekt elk medium, dooft de vlam van het ego en blijft énkél pure stilte over. Leegte. *Sunnata*.

Bij zijn eigen ontwaken riep *Shakyamuni*—de Boeddha—uit: “*Hoe wonderlijk, hoe wonderlijk! Ieder van jullie, elk levend wezen, geen enkel wezen uitgezonderd, is de Boeddha, is ontwaakt!*”

Zo voel ik me ook. Voluit! En jullie—met zijn allen—zijn het eveneens!

Er zijn onnoemlijk veel boeddhas geweest in het verleden; er zijn er onnoemlijk veel in het heden en er zullen onnoemlijk veel boeddhas zijn in de toekomst. Iedereen draagt immers de essentie van de boeddhanatuur—onze oorspronkelijke natuur (*iathagatagarbha* = *dharmata* = de zo-heid = de ware aard van de werkelijkheid)—in zich.

Zenmeester *Bodhidharma*, de grondlegger van Zen in Japan [*Mahayana*] formuleerde het als volgt:

• *To find a buddha all you have to do is see your nature. Your nature is the buddha. And the buddha is the person who's free: free of plans, free of cares. If you don't see your nature and run around all day looking somewhere else, you'll never find a buddha. The truth is, there's nothing to find.*•

Wat mij betreft [who am I?] is de definitie van Larry Rosenberg ³² [Navayana] volkomen verzadigend én compleet omvattend:

• *Finally, enlightenment is the experience of intimacy with the entire universe. There is no separation whatsoever. You totally disappear in the proces of uniting with the raw content of the present moment. And because you do, you have never been more alive. When you see it this way, enlightenment can never be a misleading ideal.* •

Hóe deze ‘Verlichting’ bereikt kan worden, vormde de levenslange *dhutanga* ³³ van de Theravadien *Bhadantacariya Buddhaghosa* ³⁴, de belezen monnik van het *Mahavihara*-klooster van Anuradhapura (Sri Lanka), die hiervoor te rade ging bij de *Tipitaka* van de *Pali-canon*. En, in de marge, ook wel enige ideetjes mee griste van zijn eminente voorganger, Arahant *Upatissa*. ³⁵

In ieder geval, zijn *magnum opus*, de *Visuddhimagga*, is de monumentale neerslag van zijn intellectuele arbeid. Een persoonlijke, uiterst bescheiden *samen-vatting* ervan heb je nu in handen.

DE VISUDDHIMAGGA

Vooraleer de bespreking van de *satta-visuddhi* aan te vatten—toch niet één van de gemakkelijkste opdrachten—lijkt enige duiding gepast.

De *Visuddhimagga* werd in de 5de eeuw GTR ³⁶ door *Buddhaghosa* ³⁷ opgetekend en beschrijft extensief en uiterst systematisch de theoretische en praktische leerstellingen van de Boeddha, zoals ze verstaan werden door de *arahants* van het *Mahavihara*-klooster van *Anuradhapura* (Sri Lanka). In de 5de eeuw GTR werd de *Anuradhapura Mahavihara* aanzien als één van de grootste, zoniet de grootste, en meest gesofisticeerde universiteiten van Zuidoost-Azië. ³⁸

De *Visuddhimagga*, een uiterst gedetailleerde commentaar op de *Pali*-canon, is gestructureerd rond de *satta-visuddhi* ³⁹—het Zevenvoudige Pad van Zuivering dat, overeenkomstig de monastieke doctrine, naar *nibbana* voert. Dit pad is *summier* beschreven in de *Rathavināta-Sutta*. ⁴⁰

De *Visuddhimagga* wordt, na de *Pali*-canon, als het belangrijkste *Theravada*-geschrift beschouwd.

De *Visuddhimagga* vormt een compleet uitgewerkte en coherente levensbeschouwing. Dit *kán* gewoon *niet* het levenswerk zijn van één persoon. Het is dan ook best om dit werk te beschouwen én te benaderen als de finale neerslag van de noeste Sisyphusarbeid van omvangrijke generaties toegewijde *Theravada*-monniken.

Wat de Boeddha met de *Dhamma* beoogde was een einde te maken aan het lijden (*dukkha*) dat hij overal rondom zich zag.

Bevrijding uit dit lijden is slechts mogelijk door het ontwikkelen van innerlijke vrede, d.i. door het uitroeien van respectievelijk verlangen (*alobha*), van afkeer (*adosa*) en van onwetendheid (*amoha*).

Nogmaals: de Boeddha zag in dat bevrijding uit dit lijden slechts mogelijk was door het ontwikkelen van innerlijke vrede. *Santi*—de drank die goden onsterfelijk maakt. *Amata*. ⁴¹

Deze bevrijding uit het lijden noemde hij *nibbana*.

De *satta-visuddhi* ontvouwt zich voor de *yogi*, die op zoek is naar Verlichting in een serie van zeven graduele, progressief opgaande Zuiveringen. ⁴²

Zo *ervaart* de *yogi* geleidelijk aan hoe de werkelijkheid *wé*rkelijk is. Op deze manier *ziet* en *wéét* hij de *wé*rkelijke werkelijkheid. *Yatha bhuta janami passami*.

Langzaamaan realiseert de *yogi* in zichzelf:

• *Ik ben niet deze gedachten. Ik ben niet deze emoties. Ik ben niet dit lichaam. Ik ben niets van deze vergankelijke, tijdelijke dingen.* •

Zo maakt hij contact met zijn natuurlijke staat. Ontdekt hij zijn ‘oorspronkelijk gezicht’. Tijdloos, grenzeloos, ongeboren, onsterfelijk.

In deze staat ervaart hij volledige vervulling. Niets ontbreekt. Alles is perfect. Hij is onthecht van verlangen. Onthecht van afkeer.

Hij *ziet* en *wéét*.

Zo bereikt hij de andere oever. Volkomen gezuiverd. Compleet bevrijd.

• *Gate, gate, paragate, parasamgate, bodhi svaha!—Gegaan, gegaan, voorbijgegaan, totaal voorbijgegaan, ontwaak, heil!* •⁴³

Zo ontwaakt de *yogi*. Zo wordt innerlijke vrede—*nibbana*—zijn deel.

DEEL II

SATTA-VISUDDHI & SOLANA NANA

De Zeven Zuiveringen (*satta visuddhi*)—inclusief de Zestien Niveaus of Fasen van inzicht (*solasa nana*)⁴⁴—zoals ze vermeld zijn in de *Rathavinita-Sutta*,⁴⁵ en die uiteindelijk leiden naar *nibbana*, worden een tweede maal vermeld in de *Pali*-canon, namelijk in de *Dasuttara-Sutta*,⁴⁶ waar ze overigens met twee *extra*⁴⁷ zuiveringen [van ‘zeven’ naar ‘negen’] worden uitgebreid:

• *Welke negen dingen moeten gecultiveerd worden?*

De negen aspecten van de inspanning voor volmaakte zuiverheid: de inspanning voor zuiverheid van moreel gedrag; voor zuiverheid van geest; voor zuiverheid van zienswijze; voor zuiverheid door het overwinnen van twijfel; voor zuiverheid door het zien en het kennen van wat de weg en wat niet de weg is; voor zuiverheid van het zien en kennen van de oefenpraktijk; voor zuiverheid van zien en kennen (in het algemeen); voor zuiverheid van inzicht; voor zuiverheid van bevrijding. ९

In beide gevallen—zowel in de *Rathavinita-Sutta* als in de *Dasuttara-Sutta*—gaat het hier uitsluitend over ‘vermeldingen’, d.i. de zuiveringen worden gewoon vernoemd. Nergens worden deze Zeven Zuiveringen in de *Pali*-canon uitgelegd.⁴⁸

Dit gebeurt wél in de *Abhidhammattha Sangaha*⁴⁹ en verder erg extensief in de *Visuddhimagga*⁵⁰ van *Buddhaghosa*. De *satta-visuddhi* vormt het *stramien* dat dit monumentale boek schraagt.

Het is ook deze *sjabloon* van de *Visuddhimagga* die ik verder zal aanhouden in mijn analyse van meditatie-beoefening.

Een opmerking met een héél dik uitroepteken: het is onmogelijk om dit uiterst complete en coherente boekwerk in het tijdsbestek van dit boek te resumeren, laat staan uit te werken.⁵¹

En zelfs *indien* het materieel mogelijk zou zijn om dit te doen, zou het getuigen van een immens arrogante zelfoverschatting!

Kortom, ik beperk me *infra* tot de essentie, d.i. tot een algemeen exposé van de *satta-visuddhi*. Maar met de intrinsieke bedoeling om de *yogi* aan te zetten eveneens dit pad te volgen in zijn persoonlijke beoefening. Mijn persoonlijke individuele ervaringen en bedenkingen op deze tocht heb ik toegevoegd tijdens de bespreking van de verschillende onderdelen van het pad.

De *satta-visuddhi* is een beschrijving van het Pad dat leidt naar de beëindiging van het lijden. Het is een diepgaande analyse van de Vierde Nobele Waarheid—de *Magga sacca*.

De *satta-visuddhi* is een opgaand pad, waarbij het laatste stadium—*nibbana*—slechts kan gerealiseerd worden als de vorige zes stadia met vrucht doorlopen zijn. De *satta-visuddhi* ontvouwt zich aldus voor de *yogi*, die op zoek is naar Zelfrealisatie, in een *serie* van zeven graduele, progressief opgaande Zuiveringen.

Op elk niveau van de zeven stadia wordt de zuivering bereikt door het elimineren van de onheilzame factoren die de desbetreffende ‘zuivering’ beletten:

→ De zuivering door moreel gedrag wordt bekomen door zich te onthouden van verbale en lichamelijke misdragingen evenals door het vermijden van verkeerd levensonderhoud.

→ De zuivering van de [gemoedstoestanden van de] geest komt tot stand door de geest te reinigen van verlangen; afkeer; luiheid en traagheid; rusteloosheid en piekeren; en sceptische twijfel (*panca nivarana*).

→ De zuivering van opinies wordt bekomen door het wegwerken ervan.⁵²

→ De zuivering door het overwinnen van de twijfel komt tot stand door het elimineren van de twijfels van de *yogi* over zichzelf en over de Drie Juwelen (*tiratna*—de *Boeddha*; de *Dhamma* en de *Sangha*).

→ De zuivering door het kennende schouwen [‘zien’ en ‘weten’] van wat het Pad is en wat niet (*magga magga nana dassana visuddhi*), wordt bereikt door inzicht te verwerven in de *tilakkhana*—de drie karakteristieken van alle geconditioneerde verschijnselen en door het bemeesteren van de 10 aanlokkelijke afleidingen die in de geest van de beoefenaar ontstaan in de aanloop tot inzichtmeditatie.

→ De zuivering door het kennende schouwen [‘zien’ en ‘weten’] van de oefenpraktijk (*patipada nana dassana visuddhi*), is de ‘puurheid’ die ontstaat nadat de bezoedelingen, die het oefenpad blokkeren, vernietigd zijn.

→ De zuivering door het kennende schouwen [‘zien’ en ‘weten’] (*nana dassana visuddhi*) tenslotte, is de totale vernietiging van de wortels (*mula*) van deze bezoedelingen d.m.v. de realisatie van de buitenzintuiglijke paden—namelijk deze van *sotapanna*; *sakadagami*; *anagami* en *arahant*.

I. RATHAVINITA-SUTTA

Onderstaand geef ik een vrije vertaling van de *Rathavinita-Sutta*. De *sutta* wordt in een prachtige taal beschreven en de vragen met een uiterst nauwkeurige opmerksaamheid gesteld.

Het verhaal van deze *sutta* gaat als volgt: wanneer *Sariputta*⁵³ verneemt dat *bhikkhu Punna Mantaniputta* grote waardering geniet van de andere monniken in de *Sangha* van *Kapilavatthu* omwille van zijn ethisch gedrag en zijn capaciteiten als leraar beslist hij hem te ontmoeten wanneer de kans zich voordoet. Wanneer hij op zekere dag hoort dat *Punna Mantaniputta* zich in de omgeving van *Rajagaha* bevindt, zoekt hij hem op om meer te weten te komen over de vorderingen die zijn novicen maken op de weg van het pad en vooral op welke manier hij het pad naar *nibbana* voor zijn medebroeders uittekent. Zonder zich formeel kenbaar te maken vraagt *Sariputta* aan *Punna Mantaniputta* of zijn monniken het heilige leven leiden om tot één van de zeven vormen van heiligheid te komen. Daarop zegt *Punna Mantaniputta* tegen *Sariputta* dat de zeven vormen van zuiverheid—de *satta-visuddhi*—geen synoniem zijn voor *nibbana*, maar dat deze opgaande reeks zuiveringen slechts de weg toont die naar *nibbana* leidt.

• *Evam Me Suttam —Aldus heb ik het gehoord.*

[1.] *Eens verbleef de Verhevene in Rajagaha in het Veluvana, het Bamboebos op de plaats die de Eekhoornvoederplaats wordt genoemd.*

[2.] *Op dat moment kwamen er vele monniken uit het geboorteland van de Verhevene toe, om in het Veluvana de regentijd door te brengen. Eenmaal aangekomen groetten zij de Verhevene eerbiedig en zetten zich terzijde neer. Toen zij terzijde gezeten waren, zei de Verhevene het volgende tot die monniken:*

“Welke monnik uit mijn geboorteland wordt door zijn medebroeders het meest gewaardeerd omdat hij [de praktijk van] het heilige leven als volgt beoefent?

Daar hij zelf weinig wensen heeft, geeft hij dhammatalks aan zijn medebroeders over het hebben van weinig wensen.

Daar hij zelf tevreden is, spreekt hij tot zijn medebroeders over tevredenheid.

Daar hij zelf in afzondering leeft, spreekt hij tot zijn medebroeders over leven in afzondering.

Daar hij zelf gezelschap schuwt, spreekt hij tot zijn medebroeders over het schuwen van gezelschap.

Daar hij zelf vol ijver is, spreekt hij tot zijn medebroeders over het vermeederen van ijver.

Daar hij zelf een toonbeeld is van deugdzaamheid, spreekt hij tot zijn medebroeders over de zegen van deugdzaamheid.

Daar hij zelf volmaakt is in concentratie, spreekt hij tot zijn medebroeders over de zegen van concentratie.

Daar hij zelf perfect is in inzicht, spreekt hij tot zijn medebroeders over de zegen van inzicht.

Daar hij zelf volledig bevrijd is, spreekt hij tot zijn medebroeders over de zegen van bevrijding.

Daar hij zelf 'ziet en weet' en zo innerlijke vrede realiseert spreekt hij tot zijn medebroeders over de zegen van 'zien en weten' en de innerlijke vrede die daardoor gerealiseerd wordt.

Door al deze kwaliteiten is zulke monnik een uitstekende adviseur, leraar, inspireerder en toonbeeld voor zijn medebroeders in het heilige leven.”

De monniken antwoordden de Verhevene als volgt:

“Heer, de eerwaarde Punna, de zoon van Mantani, wordt in uw geboorteland door zijn medebroeders in het heilige leven om al deze kwaliteiten gewaardeerd.’

De eerwaarde Sariputta bevond zich op dat ogenblik niet ver van de Verhevene. Sariputta dacht het volgende:

“Fijn is het voor Punna, erg fijn, dat zijn medebroeders hun waardering voor hem zo uitspreken in de nabijheid van de Verhevene. Fijn is het eveneens dat de Verhevene grote waardering voor hem toont. Het zou goed zijn om de eerwaarde Punna eens te ontmoeten en een gesprek met hem te hebben.”

Toen de Verhevene zijn verblijf in Rajagaha beëindigde, vertrok hij te voet naar Savatthi. Eenmaal daar aankomen nam hij zijn verblijf in het Jetavana, het park van Anathapindika.

Wanneer de eerwaarde Punna te weten kwam dat de Verhevene in Savatthi in het Jetavana, het park van Anathapindika, verbleef, verliet hij zijn slaappleaks, nam zijn bedelmap en mantel en vertrok naar Savatthi. Eenmaal daar aangekomen begaf hij zich naar het Jetavana waar de Verhevene verbleef.

Daar aangekomen groette hij de Verhevene eerbiedig en zette zich terzijde neer. Toen hij terzijde gezeten was, onderrichtte de Verhevene hem met een uiteenzetting over de Dhamma. De Verhevene wekte hem op; inspireerde en verblijdde hem. De eerwaarde Punna verheugde zich over wat de Verhevene gezegd had. Hij stond op, groette Hem eerbiedig, draaide rechts om hem heen en vertrok naar het Blindenbos om op deze plaats de dag door te brengen.

Op dat moment ging een monnik naar de eerwaarde Sariputta toe en sprak de volgende woorden tot hem:

“Eerwaarde Sariputta, de eerwaarde Punna, over wie u zo vaak lovend verteld hebt, is door de Verhevene met een uiteenzetting over de Dhamma

onderricht, geïnspireerd en verblijd. Op dit ogenblik is hij op weg naar het Blindenbos om er de dag door te brengen.”

De eerwaarde Sariputta beëindigde vlug zijn meditatie en liep achter de eerwaarde Punna aan, die het Blindenbos binnenging en zich aan de voet van een boom neerzette om er mediterend de dag door te brengen. De eerwaarde Sariputta deed hetzelfde: ook hij ging het Blindenbos binnen en zette zich aan de voet van een boom neer om er mediterend de dag door te brengen.

Toen de eerwaarde Sariputta bij zonsondergang zijn meditatie beëindigde ging hij naar de eerwaarde Punna toe. Daar aangekomen wisselde hij de gebruikelijke beleefdheden en vriendelijkheden uit en zette zich terzijde neer. Terzijde gezeten sprak de eerwaarde Sariputta de volgende woorden tot de eerwaarde Punna:

“Wij beiden leiden het heilige leven onder de Verhevene.”

“Inderdaad, vriend.” zei Punna.

“Wordt het heilige leven onder de Verhevene geleid tot zuivering van het morele gedrag?”

“Zeker niet, vriend.”

“Wordt het heilige leven geleid onder de Verhevene tot zuivering van de geest?”

“Zeker niet, vriend.”

“Wordt het heilige leven geleid onder de Verhevene tot zuivering van opinies?”

“Zeker niet, vriend.”

“Wordt het heilige leven geleid onder de Verhevene tot zuivering door het overwinnen van twijfel?”

“Zeker niet, vriend.”

“Wordt het heilige leven geleid onder de Verhevene tot zuivering door het 'zien en weten' van wat het pad is en wat niet het pad is?”

“Zeker niet, vriend.”

“Wordt het heilige leven geleid onder de Verhevene tot zuivering door het 'zien en weten' van de oefenpraktijk?”

“Zeker niet, vriend.”

“Wordt het heilige leven geleid onder de Verhevene tot zuivering door het 'zien en weten' [van het geheel]?”

“Zeker niet, vriend.”

“Vriend, op al mijn vragen heb je negatief geantwoord. Zeg me, om welke reden wordt dan het heilige leven onder de Verhevene geleid?”

“Omwille van het realiseren van nibbana, Vriend, waarbij men zich niets meer toe-eigent”⁵⁴, wordt het heilige leven onder de Verhevene geleid.”

“Maar, vriend, is zuiverheid van moreel gedrag niet het uiteindelijke nibbana, waarbij men zich niets meer toe-eigent?”

“Zeker niet, vriend.”

“Is zuiverheid van geest dan niet het uiteindelijke nibbana, waarbij men zich niets meer toe-eigent?”

“Zeker niet, vriend.”

“Is zuiverheid van opinies dan niet het uiteindelijke nibbana, waarbij men zich niets meer toe-eigent?”

“Zeker niet, vriend.”

“Is zuiverheid door het overwinnen van twijfel dan niet het uiteindelijke nibbana, waarbij men zich niets meer toe-eigent?”

“Zeker niet, vriend.”

“Is zuiverheid door het 'zien en weten' van wat het pad is en wat niet het pad is dan niet het uiteindelijke nibbana, waarbij men zich niets meer toe-eigent?”

“Zeker niet, vriend.”

“Is zuiverheid door het 'zien en weten' van de oefenpraktijk dan niet het uiteindelijke nibbana, waarbij men zich niets meer toe-eigent?”

“Zeker niet, vriend.”

“Is zuiverheid door het 'zien en weten' [van het geheel] dan niet het uiteindelijke nibbana, waarbij men zich niets meer toe-eigent?”

“Zeker niet, vriend.”

“Is het uiteindelijke nibbana dan te bereiken zonder deze mentale toestanden?”

“Zeker niet, vriend.”

“Op al mijn vragen heb je negatief geantwoord. Zeg me, leg me uit, hoe ik de betekenis van deze antwoorden moet verstaan.”

“Vriend, indien de Verhevene zuiverheid van moreel gedrag en al de andere vormen van zuiverheid beschreven had als het uiteindelijke nibbana, waarbij men zich niets meer toe-eigent, dan zou hij dit laatste beschreven hebben als iets waarbij men zich toch nog iets toe-eigent. En indien het uiteindelijke nibbana te bereiken zou zijn zonder deze geestestoestanden,

dan zou een doorsneemens tot uiteindelijk nibbana kunnen komen. Want een doorsneemens bereikt deze geestestoestanden niet.”

“In dit verband, vriend, zal ik je een parabel geven. Want sommige verstandige mensen begrijpen de betekenis van iets beter door middel van een analogie. Stel je daarom voor dat Koning Pasenadi van Kosala, die in Savatthi verblijft, voor een of andere dringende zaak naar Saketa moet. Stel je verder voor dat zijn dienaren voor hem zeven koetsen gereed maken om de afstand tussen Savatthi en Saketa te overbruggen. Wanneer koning Pasenadi zijn paleis in Savatthi verlaat gebruikt hij de eerste koets. Zo bereikt hij met de eerste koets de plaats waar zich de tweede koets bevindt. Hij stuurt de eerste koets terug en neemt de tweede koets. Met de tweede koets bereikt hij de plaats waar de derde koets zich bevindt. Dan stuurt hij de tweede koets terug en vervolgt zijn weg met de derde koets. Op deze manier bereikt hij met de zevende koets uiteindelijk Saketa. Eenmaal in Saketa aangekomen vragen zijn dienaren, zijn kennissen en verwanten hem: “Majesteit, bent u met deze koets vanuit Savatthi naar Saketa gekomen?”

“Hoe denkt u, vriend, kan koning Pasenadi op deze vraag het juiste antwoord geven?”

“Het juiste antwoord kan enkel het volgende zijn: “Toen ik in Savatthi verbleef, moest ik mij omwille van een of andere dringende zaak me naar Saketa begeven. Daarop zetten mijn dienaren zeven koetsen klaar; verdeeld over de totale afstand van Savatthi tot Saketa. Daarop nam ik in Savatthi de eerste koets. Met de eerste koets bereikte ik de plaats waar de tweede koets zich bevond. Ik stuurde de eerste koets terug en nam de tweede koets. Met de tweede koets bereikte ik de plaats waar de derde koets zich bevond. Ik zond de tweede koets terug en nam de derde koets. Op deze manier bereikte ik met de zevende koets Saketa.”

Op deze manier zou koning Pasenadi de vraag juist beantwoorden.

“Op een identieke wijze, vriend, zal zuiverheid van moreel gedrag tot het bereiken van zuiverheid van geest leiden; zal zuiverheid van geest tot het bereiken van zuiverheid van opinies leiden; zal zuiverheid van opinies tot het bereiken van zuiverheid door het overwinnen van twijfel leiden; zal zuiverheid door het overwinnen van twijfel tot het bereiken van zuiverheid door het 'zien en weten' van wat het pad is en wat niet het pad is leiden; zal zuiverheid door het 'zien en weten' van wat het pad is en wat niet het pad is tot het bereiken van zuiverheid door het 'zien en weten' van de oefenpraktijk leiden; zal zuiverheid door het 'zien en weten' van de oefenpraktijk tot het bereiken van zuiverheid door het kennende schouwen [in zijn geheel] leiden; zal zuiverheid door het 'zien en weten' tot het bereiken van het uiteindelijk nibbana leiden, waarbij men zich niets meer toe-eigent. Zo leidt het heilige leven onder de Verhevene tot de realisatie van het uiteindelijk nibbana, waarbij men zich niets meer toe-eigent.”

Na deze woorden zei de eerwaarde Sariputta het volgende tot de eerwaarde Punna:

“Hoe heet de eerwaarde? Onder welke naam kennen de medebroeders in het heilige leven de eerwaarde?”